

Во Тетово најголема концентрација на занаетчиски дукани имало во Горна чаршија, на Бунар (центарот), на денешната улица "Страшо Пинџур" и на Масларскиот пазар каде што биле лоцирани занаетите со кои се произведувало тоа што му било потребно на селото.

Во последните две децении од XIX век, како и во првата половина на XX век, занаетчиите често пати се наоѓале во сериозни кризи кои на нивната дејност им ги наметнало сè поголемото присуство на индустриски стоки.

Со векови, во Тетово занаетчиството било носечка стопанска дејност и основна животна потпора на градското население. Покрај трговците, и занаетчиите претставувале составен дел од чаршијата и во неа се создавале и се негувале специфичните морални норми. Тоа бил оној слој од населението од кој потекнала и градската интелигенција. Во овој град занаетчиството се појавило уште во периодот пред доаѓањето на Османлиите, а особено се развило по нивното доаѓање на овие простори.

Карактеристично за тетовските занаетчии е тоа дека секоја занаетчиска куќа поседувала барем по едно лозје или нива, со што имале подобри можности за опстанок, особено во времето на големите економски кризи.

Дури половината од семејствата живееле од занаетчиската дејност. Меѓу нив имало мошне угледни и богати, но повеќето секогаш се

наоѓале на работ на опстанокот.

Во втората половина на XIX век во градот имало околу 500 дукани, а таа бројка речиси и не била променета и во периодот меѓу двете светски војни. Така, пред економската криза во триесеттите години на минатиот век, во Тетово работеле 31 дрводелски, 21 абаџиски, 23 млекарски, 14 бојаџиски, 15 терзиски, 17 самарџиски, 12 мутавџиски, 14 часовничарски, 31 берберски, 24 потковачки, 48 чевларски, 33 месарски, 20 шивачки, 16 курчиски, 16 кожарски, 15 јажарски, 15 опаничарски, 11 казанџиски, 11 колларски, 7 кујунџиски, 25 лимарски, 51 пекарски, 15 чаџиски, 17 ковачки, 9 браварски, 9 ножарски, 2 чибукчиски, 2 молерски, 13 јорганџиски, 24 волновлачарски и повеќе валавичарски, грнчарски, пушкарски и други занаетчии.

Еден од занаетите кој и го прославил Тетово е пушкарскиот занает. Од рацете на овие мајстори произлегле

познатите пушки наречени тетовски мартинки. На почетокот на XX век овој занает го доживеал својот најголем подем токму поради зголемената побарувачка за пушки од страна на македонските востаници. Но, тоа било и истата причина поради која османлиските власти се потрудиле да дојде и до прекинување на оваа дејност.

ZANAETCHII I DUKANCIJI

Многу често занаетчиите со своите дукани се групирале на исто место, иако не може да се каже дека тоа било правило. Сепак, некои занаети доминирале на одредени места, на пример, кујунџиите и лимарите биле лоцирани кај Масларскиот пазар, калаџиите во Горна чаршија, ковачите покрај ановите, мутавџиите претежно се наоѓале во центарот, брашнарите пред Тупан џамија, табаканите покрај реката Пена на јазовите. Кон крајот на XIX век во градот имало вкупно 13 еснафи.

Занаетчиски дукани најмногу имало во Горна чаршија, на Бунар (центарот), на денешната улица "Страшо Пинџур" и на Масларскиот пазар каде што биле лоцирани занаетите со кои се произведувало тоа што му било потребно на селото.

Работниот ден на занаетчиите и на дуканџиите во Тетово го опишува Драго Симовски (84), столар од Тетово, кој од својата шеста година

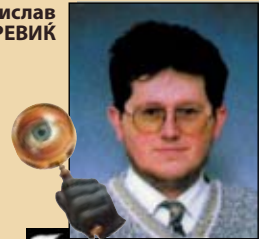
морал да работи во занаетчискиот дукан на татко му: "Чираците стануваа во три часот наутро и одеа во куките на калфите за да ги викнат за на работа и заедно, до четири часот, ги отвораа дуканите, а во пет часот доаѓаа мајсторите. Речиси во сите дукани имаше и членови од семејствата на мајсторите. Така, уште од шест години и јас одеа во нашиот дукан. Патот до дуканот го осветлувавме со фенери. Пред отворањето, пред да се почне со работа, низ чаршијата минуваа симитчиите и со гласно викање ни ги нудеа симит ите наредени на од пратови плетените табли, кои ги носеа на глава. Тука беа и салепчиите и лимунадџиите. Чаршијата работеше до пет часот попладне, без пауза. Тогаш, во пет часот, мајсторот го испраќаше чиракот во својата куќа за да го донесе ручекот и сите заедно да јадат во дуканот".

Еснафите со православна вероисповед имале свои слави. Општиот назив на еснафската слава бил празник или пир. Секој занает имал своја слава, а сродните слави имале заеднички. Мутавџиите го славеа летниот Св.Аранѓел, чевларите Св.Спиридон, терзиите и мануфактуристите Петровден, меанџиите Св. Трипун, пекарите Св.Илија, касапите Св. Аранѓел, градинарите Св.Трипун, самарџиите Голема Богородица, кујунџиите Св.Константин и Јелена, дограмаџиите, калдраџиите и тулаџиите Св.

ТОВСКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА

Бранислав
СВЕТОЗАРЕВИК

Том, калајџиите, казанџиите, тенекеџиите и ковачите Св. Спиридон, јагарите Успение итн.

ИНДУСТРИСКИ СТОКИ

Во последните две децении од XIX век, како и во првата половина на XX век, занаетчиите често пати се наоѓале во сериозни кризи кои на нивната дејност им ги наметнало сè поголемото присуство на индустриски стоки. Веќе во периодот меѓу двете светски војни се појавиле и некои нови занаети кои ги барало новото време. Така, првиот електротехнички занаетчишки дукан е тој на Стојадин Димитријевиќ и првите мајстори во него биле Благоја Давков и Трпе Кафо. Потоа бил отворен и електроинсталатерскиот дукан на Симо Серафимовски Скаут итн.

Сè поголемата конкуренција од страна ги поттикнала занаетчиите да се здружуваат во нивната борба за опстанок. Тие биле здружени во Занаетчишка комора, а во 1938 година изградиле и Занаетчишко-задружен дом. Во состав на Комората тие биле организирани во посебни еснафи. Комората ги штитела интересите на занаетчиите, ги информирала за законските и за другите промени. Организирала различни занаетчишки собири и забави, но покренувала и разновидни иницијативи, како што е заедничката резолуција со стопанските фактори од градот за покренување акција за оживување на стопанството во тетовскиот регион, преку изградба на значајни инфраструктурни објекти, на пример, нови патишта, мелиорации, водоводи, училишни

објекти и други зафати. На иницијатива на Занаетчишката комора во Тетово биле отворени Занаетчишко вечерно училиште и Женско занаетчишко и домаќинско училиште.

Занаетчишко-набавно потрошувачката задруга, како и Кредитната задруга, биле основани во 1926 година и функционираше во интерес и за заштита на занаетите од конкуренцијата и од високите камати кои биле претежок товар за тетовските занаетчи.

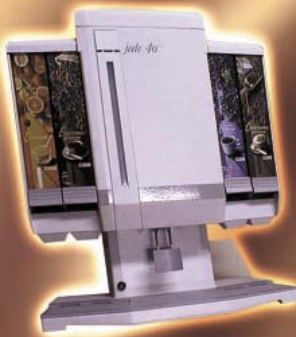
Повеќето од наведените занаети денес веќе не постојат во Тетово. Новото време ги прегази. Исто така, веќе не постојат ниту старите дуканчиња, кои некогаш претставувале главна алка во животот на тетовци. Останаа само ретките спомени и старите фотографии кои потсетуваат на некогашниот лик на овој македонски град.

MIKROSAM®

Освежете се со *Стил*

 JEDE

Тојли џијалоци

Крушевски пат бб, 7500 Прилеп, Македонија ; Тел. 048-400-100, 411-887 ; Факс 048-411-886

Иво Лола Рибар 70А, 1000 Скопје, Македонија ; Тел. 02-3074-596 ; Тел/Факс. 02-3074-491